

MILLİ SEF DONEMİNDE CUMHURİYET GAZETESİ

Avrupa'da, I. Dünya Savaşı sonrasında savaşın galibi kapitalist ülkeler arasında bir parçalanma süreci ortaya çıkmıştır. Savaşın nimetlerinden yeterince yararlanamayan İtalya'da I. Dünya Savaşı'ndan sonra ekonomik sorunların ağırlığının artması ile ortaya çıkan sağ ve sol güçler arasında yaşanan iç savaşta sağcı güçler kazandı. Savaşta er olarak askerlik yapan Benito Mussolini'nin kurduğu Faşist Parti 30 Ekim 1922 de iktidarı ele almış, kısa zamanda muhalefeti ve demokratik kurumları ortadan kaldırmıştır. Dış siyasette ise İtalya, Akdeniz'de eski Roma İmparatorluğu'nu yeniden kurmak gibi gençliği ve kalabalıkları sürükleyici bir hayal perdesi arkasında, saldırgan ve aşırı derecede sömürgeci bir kuvvet olarak belirmiştir. Bu saldırganlığın ilk hedefi kendisine savaş sonrası yağmalardan faydalandırmayan İngiltere ve Fransa olacaktı. İtalya'nın tek lideri artık 'Duçe' olarak anılan Mussolini idi.

Almanya'da ise I. Dünya Savaşı'ndan sonra 1933'te, Avrupa'da yine kapitalist cephe içinde diğer bir saldırgan unsur olarak Nasyonal Sosyalizm ortaya çıktı. Bu hareketin başında alttan gelen, bir eski onbaşı Adolf Hitler vardı. I. Dünya Savaşı sonunda siyasî ve ekonomik kriz içine sürüklenen Almanya'nın en verimli maden ve sanayi bölgeleri Fransa tarafından işgal edilmişti. Bu hava içinde ortaya çıkan Adolf Hitler 1919'da Alman İşçi Partisinin üyesi oldu. Kısa zamanda partinin lideri haline gelen Hitler partinin adını 1920'de Nasyonal Sosyalist İşçi Partisi olarak değiştirdi. Hitler, sağcı Alman çevrelerinden ve sanayicilerinden yardım gördü. 1924'de de Parti 32 milletvekili ile parlamentoya girdi. Sonra bir takım iniş çıkışlarla meclise 107 milletvekili soktu. 30 Ocak 1933'te ise Hitler hükümeti kurmakla görevlendirildi.

Hitler ve partisi de, tıpkı Mussolini ve partisi gibi, bizzat kapitalist cephe içinde, yine kapitalist devletlere karşı sert, saldırgan bir iç mücadele yürütüyordu. 28 Eylül 1939'da Hitler, İngiltere Başbakanı Chamberlain, Fransa Başbakanı Daladier ve Mussolini Münih Konferansında bir araya geldiler. Çekoslovakya'nın orada bir temsilcisi olmadan bu konferans, 29 Eylül akşamı Sudet bölgesinin Almanlar tarafından işgaline karar verdi. Almanya bu karardan yararlanarak daha sonra bütün Çekoslovakya'yı işgal etti. Artık Hitler'in Alman milletine ve dünyaya karşı ilân ettiği "Bir Millet, Bir Devlet ve Tek Şef" sloganı yerini bulmuştu.

Ele aldığımız 1938-1950 döneminin ilk yarısını teşkil eden 1938-1945 yılları, devlet yönetiminde otoritenin kendini bütün ağırlığıyla hissettirdiği yıllardır. Millî Şef Dönemi olarak adlandırılan bu dönemde, bir yanda savaşın acımasızlığı, diğer yanda yokluk ve karaborsa fırtınası ülkeyi tam anlamıyla kısıp almıştır. Ülkede egemen olan siyasal rejimin karakterine bağlı olarak, aynı yıllarda Türkiye’de yürürlükte olan basın rejimi de otoriter bir yapıya sahiptir.

Cumhuriyet gazetesi bu dönemde Yunus Nadi'nin yönetiminde olup, lâik-milliyetçi bir çizgide yayın hayatına devam etmektedir. Yunus Nadi, 1943 yılına kadar gerek yazılarıyla, gerekse yönetimiyle gazetede ağırlığını hissettirmiştir. Bu yıllarda Türkiye'nin uyguladığı dış politikadan *Cumhuriyet* de etkilenmiş, bu nedenle zaman zaman kapatılma cezaları almıştır. Hükûmet, 1941 yılı Haziran ayına kadar Müttefiklere daha yakın durmaya çalışmış, bu yıllarda *Cumhuriyet* Nadir Nadi'nin Almanya'yı öne çıkaran yazıları nedeniyle üç ay süreyle kapatılmıştır.

[illegible]

Fransa, Romanya, Yunanistan ve Bulgaristan'ın Alman işgali altına girmesi Türkiye'yi yeni arayışlara yöneltmiş, bu arayışın sonucu olarak Türkiye 18 Haziran 1941'de Almanya ile bir saldırmazlık anlaşması imzalamıştır. Bu anlaşmadan 4 gün sonra Almanya Sovyet topraklarına girerek savaşta yeni bir dönemi başlatmıştır. Almanya'nın Sovyet topraklarında ilerlemesi Türkiye'den dikkatle izlenmiş, bu yıllarda, Türkiye dış politikasında Müttefiklerle Mihver devletleri arasında denge kurmaya çalışmıştır. Ülkede, dış politika alanında kendini gösteren değişim basına da yansımış, daha önce Alman yanlısı yazıları nedeniyle kapatılma cezası alan *Cumhuriyet*'in bu tür yayınlarına artık ses çıkarılmayarak adeta destek verilmiştir. Almanya'nın Sovyetler'e yaptığı saldırının sonrasında, Nadir Nadi'nin yanı sıra, bir ara Alman genelkurmayının davetlisi olarak bu ülkeye giderek Hitler'le görüşen emekli general H. Emir Erkilet de Alman taraflısı yazılarıyla dikkati çekmiştir. 1941-1944 yıllarında Türkiye'nin dış politikasına bağlı olarak basında ortaya çıkan bu değişimden *Cumhuriyet*'in yanı sıra diğer Almanya taraflısı gazete ve dergiler de yararlanmışlardır.

1943'ten itibaren Almanya Sovyet topraklarından çekilmeye başlamış, Stalingrad ve Leningrad gibi stratejik açıdan önem taşıyan Sovyet kentleri Kızıldudunun denetimine geçmiştir. Almanya, 1944 yılında yalnız Sovyet cephesinde değil, özellikle Haziran ayında Müttefikler tarafından yapılan Normandiya çıkarması sonrasında diğer cephelerde de yenilmeye başlamıştır. Türk yöneticiler Almanya'nın yenilgisine kesin gözüyle bakmaya başlamışlardır. Yöneticilerde ortaya çıkan bu yeni anlayış, önce Turancı görüşleriyle tanınan Dışişleri Bakanı Numan Menemencioğlu'nun görevden alınmasıyla kendini gösterirken, aynı günlerde Almanya'ya krom satışı yasaklanmıştır. Almanya'ya karşı değişen dış politikadan basın önemli ölçüde etkilenmiş, "ırkçı ve Turancı" yayın yapan gazete ve dergiler kapatılırken, savaş süresince Almanya ile ilişki kurdukları ileri sürülen bazı kişiler Sıkıyönetim Mahkemesine verilmişlerdir. "Irkçı ve Turancı" gazete ve dergiler kapatılırken, *Cumhuriyet* bu yeni döneme uyum sağlamak zorluk çekmemiş, savaşın geldiği bu aşamadan sonra gazetede Müttefik yanlısı yazılara ağırlık verilmiştir. Nadir Nadi babasının rahatsızlığı nedeniyle bu süreçte başmakale yazmaya ara vermiş, Abidin Daver ve Yavuz Abadan tarafından kaleme alınan dış politika sorunlarına yönelik makalelerde ağırlıklı olarak Müttefik yanlısı düşünceler savunulmuştur. Ancak, Müttefik yanlısı bu yazılara rağmen 1944'ten itibaren, *Cumhuriyet*'te Almanya'nın savaş sonrası konumu hep önem taşımıştır. Nadir Nadi tarafından kaleme alınan makalelerde bu ülkenin "*Kayıtsız şartsız teslim*"i ve Müttefikler tarafından parçalanmasının sakıncaları üzerinde durulmuştur. Nadir Nadi bu yazılarında, Almanya'nın yok edilmesi halinde, Sovyetler Birliği'nin savaş sonrası dönemde büyük bir güç olarak ortaya çıkacağını, bu nedenle Avrupa'daki dengelerin komünizm lehine bozulacağını ve bu bozulan dengelerden Türkiye'nin de etkileneceği görüşünü savunmuştur.

Tablo: 1939-1945 Yılları Arasında Gazetelere Verilen Kapatma Cezaları

Gazete Adı	Toplam Kapatma Süresi	Kapatma Sayısı ve Kapatana Makam
<i>Cumhuriyet</i>	5 ay 9 gün	3 kez hükûmet ve 2 kez sıkıyönetim
<i>Tan</i>	2 ay 13 gün	4 kez hükûmet ve 3 kez sıkıyönetim
<i>Vatan</i>	7 ay 24 gün	5 kez hükûmet ve 4 kez sıkıyönetim
<i>Tasvirî Efkâr</i>	3 ay	4 kez hükûmet ve 4 kez sıkıyönetim
<i>Vakit</i>	12 gün	1 kez hükûmet ve 1 kez sıkıyönetim
<i>Yeni Sabah</i>	6 gün	1 kez hükûmet ve 2 kez sıkıyönetim
<i>Akbaba</i>	47 gün	1 kez hükûmet ve 3 kez sıkıyönetim
<i>Son Posta</i>	11 gün	4 kez hükûmet
<i>Haber</i>	10 gün	2 kez sıkıyönetim

II. Dünya Savaşı'nın sona erdiği 1945 yılına kadar birinci sayfadan dış politika ağırlıklı yayın yapan *Cumhuriyet*, iç sayfalarda ekonomi, eğitim ve sağlık gibi konulara yer vermiştir. Nadir Nadi'nin savaşın başındaki Almanya taraflısı yazıları hariç tutulursa, hükûmeti dış politika konularında destekleyen *Cumhuriyet*'in, ekonomi, eğitim ve sağlık konularında iktidarı eleştirdiği görülmektedir. Bu eleştiriler bazen hayat pahalılığı, ekmek karnelerinde yapılan yolsuzluklar, zeytinyağı, et ve ekmeğe yapılan zamlara ilişkin haber ve makalelere yer verilerek yapılırken, bazen de Cemal Nadir'in karikatürlerinde işlenerek yapılmaktadır. Bu dönemde Cemal Nadir'in ekonomi ile ilgili konuların yanı sıra, özellikle ilaç karaborsası, sıtma, tifüs, bitlenme, trahom ve veremle mücadele gibi konuları işlediği karikatürleri de dikkatimizi çekmektedir. 1944'ten itibaren ülkede İlköğretim Seferberliği konusunun canlılık kazanması nedeniyle *Cumhuriyet*'in bu alanda yapılan çalışmalara destek verdiği, aksaklıkları ise

eleştirdiği görülmektedir. *Cumhuriyet*'in 1945'e kadar hükûmeti desteklediği konulardan birisi de Köy Enstitüleri ve Halkevleri konularıdır. Gazetede Köy Enstitülerine yönelik tanıtım ve bilgilendirme yazıları yer alırken, bu okullarda elde edilen sonuçlardan övgü ile söz edilmektedir. Gazetede, Halkevleri ile ilgili olarak ise, bu kurumlarda yapılan faaliyetler geniş bir yer tutarken, halkevlerinin kuruluş yıldönümü olan 19 Şubat ve bunu izleyen günlerde yurt genelinde yapılan kutlama programlarına *Cumhuriyet* sayfalarında bir hayli yer verildiği görülmektedir.

II. Dünya Savaşında yer almamakla birlikte, Türkiye, 1940-1945 yılları arasında savaş ekonomisi şartları içerisinde yaşamıştır. Örneğin, İzmit'te kağıt ve karton fabrikalarının kurulmasından sonra zaten yüksek olan ev kiralari iki kat artmıştır. *Cumhuriyet* piyasalardaki olağan dışı durumu "*Esnaf dilediği fiyatla satış yapmaktadır*" ve "*Bugün kilosu 15 kuruşa aldığınız ıspanağı, bir saat sonra 20, ertesi gün 25 kuruşa, bir tutam maydanozu 100 liraya alabilirsiniz*" ifadeleriyle özetliyordu.

Türkiye savaşın başlaması ile birlikte yarı seferberlik havasına girmiş, faal erkek nüfusun önemli bölümü silah altına alınmıştır. Savaş yıllarında İaşe Müsteşarlığı yapan Şevket Süreyya Aydemir "savaş ekonomisi"ni, "*Üretim ve dağıtımın savaş şartları halkın ihtiyaçları da gözetilerek ayarlanması yönlendirilmesi*" olarak tanımlamaktadır. Savaş henüz başlamadan önce dünyada başlayan 1929 ekonomik krizi nedeniyle dünyada ve Türkiye'de tarım ürünlerinin fiyatları düşerken, girdilerde yükselme görülmekteydi. Bu nedenle kırsal kesimde tefecilik yaygınlaşmış, bazı çiftçiler toprak sahibi iken ortakçı olarak çalışmaya başlamışlardır.

Savaş yıllarının özel koşulları, varlıklı sınıfların güç kazanmasına yol açmıştır. Hükûmet tarafından 18 Ocak 1940'ta, özellikle çalışma yaşamını işçi ve köylülerin aleyhine olmak üzere düzenleyen Millî Koruma Kanunu (MKK) çıkarılmış, bu tarihten itibaren savaş ekonomisi kuralları uygulamaya konulmuştur. MKK genel ya da kısmî bir seferberlik durumunda, ülkenin savaşa girmesi olasılığı yada yabancı devletler arasında Türkiye'yi ilgilendiren bir savaş çıkması halinde hükûmete olağanüstü görev ve yetkiler veriyordu. Hükûmet, üretimin ihtiyacı karşılayabilecek ölçü ve nitelikte olmasını sağlayabilmek için, gerek tesis, gerekse imalatla gereken değişiklikleri yaptırmak amacı ile sanayi ve maden kuruluşlarını denetleyebilecekti. Kanuna göre, sanayi kuruluşlarında, madenlerde ve diğer kurumlarda çalışan müstahdem, işçi, teknisyen, mühendis ve uzmanlar, işyerlerini kabul edilebilecek bir gerekçeleri olmaksızın ve ilgililere haber vermeksizin terk edemeyeceklerdir. Yine kanunun ilgili maddesine göre, çalışma yükümlülüğü altında olanlara çalışmalarına karşılık, emsaline uygun normal ücret ödenecekti.

Sanayi kuruluşlarında, madenlerde ve diğer işyerlerinde fazla mesaiye gerek görüldüğü takdirde, işin durumuna ve ihtiyaç derecesine göre, iş saatleri her gün üç saate kadar uzatılabilecekti. Diğer yandan, hükûmet, İş Kanununun 50. maddesinde yer alan çocuklarla kadınlara ilişkin olan hükümlerinin, sanayi kuruluşları ile diğer işyerlerinde uygulanmasını geçici bir süre için kaldırabilecekti. Hafta Tatili Kanunu da MKK'nın geçerli olduğu süre içinde uygulanmayabilecekti. Ancak bu hüküm, işçinin haftada bir gün tatil hakkını ihlâl etmeyecekti. MKK yürürlükte kaldığı sürece, gayri menkullerin kira bedelleri, 1939 yılı kira bedellerinden yüksek olmayacaktı. Hükûmet, iç piyasada satılan bazı malların azamî fiyatlarını, cins ve nevelerini de saptayabilecekti. Kanun fahiş fiyatla mal satmayı, yani ihtikârı da yasaklıyordu. Kanuna göre, hükûmet her türlü özel nakil araçlarının seferlerini düzenleyebilecek, sınırlayabilecek, gerekli malzemeyi vererek ve ücretini ödeyerek, bunları gerekli görülen yer ve hizmetlerde çalıştırabilecek, gerek ve ihtiyaç görürse değerini ödeyerek satın alabilecekti.

Hükûmet, ihtiyaç halinde, çiftçilik yapmaya elverişli kadın ve erkekleri, kendilerine ait ziraat işlerinin aksamaması koşuluyla, oturdukları yere en çok 15 km. uzaklıkta, devlete ya da şahsa ait ziraat işlerinde ücretli olarak çalıştırabilecek, gerekli görülen bölgelerde ziraatın cins ve miktarını saptayabilecekti. Ekilen her dört hektar için bir çift öküz millî müdafaa yükümlülüğünden istisna ediliyordu. MKK'nın 43 ila 52. maddeleri malî hükümlere, 53. ila 66. maddeleri de cezaî hükümlere ayrılmıştı.

Millî Korunma Kanununu çıkaran Refik Saydam Hükûmeti tarafından, kanuna işlerlik kazandırmak amacıyla, 1941 yılında Ticaret Bakanlığına bağlı olarak İaşe Teşkilatı ile Ticaret Ofisi kuruldu. Refik Saydam Hükûmeti döneminde, 1940 yılının son aylarından itibaren tüccarların tahıl, pamuk ve yün stoklarını, hükûmetçe saptanan fiyatlardan kamu kuruluşlarına satmalarını gerektiren koordinasyon kararları ilân edildi. Tahıl yetiştiren büyük çiftçiler ve köylüler de, üretimlerinden öz tüketim, tohum ve yem paylarını ayırdıktan sonra geri kalan ürününün tamamını resmî fiyatlardan devlete teslim edeceklerdi. Ayrıca, buğday unundan pasta ve emsalinin yapılması yasaklanmıştır. Tüm bu önlemlere rağmen, hükûmet silah altındaki askerin ve büyük kentlerin giyim, gıda gibi ihtiyaçlarını karşılamakta önemli zorluklarla karşılaşmış, karaborsa ve ihtikâr alabildiğine artmıştı. Örneğin resmî fiyatı 13,5 kuruş olan buğdayın serbest fiyatı 30, 40, 50, 70 hatta 100 kuruşa doğru sıçırıyordu. Hükûmet bu yıllarda artan bütçe açıklarını karşılamak için tasarruf bonoları çıkarmış, *Cumhuriyet*, bu bonolardan alanların, bir yandan

“gâilesiz ve çok emin” bir kâr elde ederken, diğer yandan “vatan müdafaasının tekamülüne hizmet etmiş” olacaklarını belirterek bonolara halktan destek istemiştir.

Çalışmamızın 2. dönemini oluşturan 1945-1950 dönemi otoriterliğinden pek çok şeyi kaybetmiş olmakla beraber, Türkiye’de İnönü’nün gücünün devam ettiği yıllardır. Milli Şef unvanı 1946 Mayıs’ında kaldırılmakla birlikte İnönü’nün bu anlamdaki otoritesinin ve saygınlığının devam ettiği görülmektedir. II. Dünya Savaşı’nı Demokrasi Cephesi olarak adlandırılan Müttefiklerin kazanmış olması, bu ülkelerin sahip olduğu çok partili demokrasinin dünyada prestij kazanmasına yol açmıştır. Türkiye, savaş sonrası dönemde bu ülkelerin yanında yer alabilmek için San Fransisco Konferansına katılmış, burada kabul edilen Birleşmiş Milletler Bildirisini onaylamıştır.

1945 yılında Yunus Nadi’nin ölümüyle gazetede Nadir Nadi ve Doğan Nadi dönemi başlamıştır. *Cumhuriyet*’te Yavuz Abadan tarafından “Toprak Anayasası” olarak değerlendirilen Çiftçiye Topraklandırma Kanunu Mecliste tartışıldığı günlerde, ilk muhalefet hareketi ortaya çıkmıştır. Adnan Menderes, Emin Sazak ve Fuat Köprülü gibi CHP’li isimler yaptıkları eleştirilerle Türkiye’de yeni parti oluşumunun ilk işaretlerini vermişlerdir. Celal Bayar, Adnan Menderes, Fuat Köprülü ve Refik Koraltan tarafından CHP yönetimine verilen Dörtlü Takrir ve daha sonra ortaya çıkan istifalar sonucu, 7 Ocak 1946’da Demokrat Parti kurulmuştur. *Cumhuriyet*’in 1946 seçimlerinden sonra, dış politika konularında CHP’li siyasal iktidarları desteklemeye devam ederken, iç politikada giderek güçlenen Demokrat Parti oluşumunun yanında yer almıştır. Bu süreçte, 21 Temmuz 1946 seçimlerine kadar *Cumhuriyet*’te özellikle Yavuz Abadan ve Nadir Nadi ortaya çıkan demokratikleşme çabalarını “*San Fransisco Modası*” olarak nitelendirmiş, zaman zaman endişeyle karşılayarak eleştirmiştir.

1946 Haziranına gelindiğinde, bir yandan İnönü’nün sahip olduğu ‘Millî Şef’ ve ‘Değişmez Genel Başkan’ sıfatları CHP VI. Kurultayı tarafından kaldırılırken, diğer yandan savaş yıllarında gazetelerin hükûmet tarafından gerekçe gösterilmeden kapatılmasına neden olan Basın Kanunun 50. maddesi değiştirilmiştir. Bu değişiklikte birlikte, gazete kapatma yetkisi Bakanlar Kurulundan alınarak mahkemelere verilmiştir. Ancak, 50. maddenin değiştirilmesi basının sorunlarını çözmemiş, İstanbul ve çevresinde devam eden sıkıyönetim gazetelerin kapatılmasında etkili bir güç olarak varlığını sürdürmeye devam etmiştir. Öte yandan, hükûmet 50. madde değişikliğinden doğabilecek boşluğu doldurmak amacıyla, 1946 Eylülünde, basına verilen cezaları arttıran bir yasayı Meclisten geçirmiştir.

Savaş sonrası yıllarda dış politik sorunlar önemini korumaya devam etmiş, CHP’li hükûmetler tarafından uluslararası alanda yapılan girişimler *Cumhuriyet* tarafından desteklenmiştir. Bu yeni dönemde İngiltere’nin dünyadaki etkinliği azalırken, ortaya çıkan boşluk Amerika Birleşik Devletleri tarafından doldurulmuştur. Türkiye’nin de içinde bulunduğu bölgede etkinlik kurmaya çalışan ABD, bu girişimlerinde özellikle Türkiye’den yararlanmayı düşünmüştür. Bu amaçla Türkiye’ye bir yandan askerî amaçlı Truman Doktrini çerçevesinde parasal yardımlar yapılırken, diğer yandan ekonomik kalkınma amaçlı Marshall Plânı çerçevesinde yardımlar gönderilmektedir. *Cumhuriyet*, bu süreçte ABD ile oluşturulan bu yeni ilişki tarzına olumlu yaklaşmış, hatta bazen yapılan yardımların miktarını yetersiz bulduğu için eleştirmiştir. Bu yıllarda, *Cumhuriyet*’te Nadir Nadi ve Abidin Daver tarafından kaleme alınan makalelerde Türkiye’nin ABD için taşıdığı önem vurgulanmış, Türkiye’nin Orta Doğu ve Asya’daki stratejik önemi öne çıkarılmıştır.

II. Dünya Savaşı'nın bitmesinden sonra Müttefikler arasındaki ideolojik ayrılıklar öne çıkmış, İngiltere ve ABD, Sovyetler Birliği'ne karşı cephe almışlardır. Bu iki ülkenin Sovyet karşıtı siyasetleri, bu ülkelerin basını aracılığıyla da desteklenmiş; Türkiye, İngiliz ve Amerikan basınında yayınlanan Sovyet karşıtı yayınların da etkisiyle bu ülkelere yakınlaşma ihtiyacı hissetmiştir. Sovyetler'in 1945 Martında yaptığı açıklamayla 1925 Anlaşmasının süresini uzatmayacağını bildirmesi Türkiye'de tedirginlik yaratmış, bu tedirginlik de Türk-Amerikan yakınlaşmasında etkili olmuştur. Bu gelişme üzerine Türkiye İngiltere ve ABD'nin desteğini istemiştir. Savaş sonrası dönemde Sovyet karşıtlığı, Türk dış politikasının temel eksenini meydana getirmiştir. Karşıtlık öyle bir noktaya ulaşmıştır ki, *Cumhuriyet*'te Abidin Daver bu ülke ile ilişkileri konu aldığı bir makalesinde "Hazır Ol Cenge" başlığını kullanmış ve ülkenin olası bir savaşa hazırlık yapması gerektiği düşüncesini ileri sürmüştür. Yine bu dönemde Birleşmiş Milletlerde yapılan bir tartışma sırasında, Sovyet delegesi Vişinski Türk basının savaş kışkırtıcısı yayınlar yaptığını ileri sürmüş, Türkiye delegesi Selim Sarper Vişinski'nin bu sözlerinin gerçeği yansıtmadığını yanıtını vermiştir. *Cumhuriyet*, Vişinski ve Sarper arasındaki bu tartışmaya sayfalarında önemli bir yer ayırmış, Vişinski'ye ağır eleştiriler yöneltirken Sarper'in yanıtını yetersiz bulmuştur. Türk delegesi Selim Sarper'in Sovyet delegesi Vişinski'ye verdiği yanıtı yetersiz bulan *Cumhuriyet*'te bu amaçla "Başmurahhasamızın Söylemediklerini Biz Söylüyoruz" başlığını taşıyan bir makale yayınlanmış, makalede Vişinski'ye cevap verilirken, Türkiye'nin Sovyet politikasının yerinde olduğu da belirtilmiştir.

Türk-Sovyet ilişkilerinin gerginleşmesi sokağa da yansımış, özellikle üniversite öğrencileri İstanbul, İzmir ve Ankara'da düzenledikleri mitinglerle Sovyetler'i protesto etmişlerdir. Bu protestolar sırasında İstanbul'da Tan gazetesi ve matbaası yakılıp yıkılırken, Ankara'da Sovyet yanlısı oldukları ileri sürülen bazı öğrenci derneklerinin büroları dağıtılmış, üyeleri tartaklanmıştır. Sokağa yansıyan bu gelişmeler *Cumhuriyet*'te geniş yer bulmuş, üniversite ve diğer alanlarda yapılan Sovyet karşıtı gösterilerden çoğu kez övgüyle söz edilmiştir.

Savaş sonrası dönemde, dış politikada gergin günler yaşayan Türkiye, ekonomik ve iç politik sorunlarla da uğraşmaya devam etmiştir. 21 Temmuz 1946 seçimlerinden sonra kurulan Recep Peker Hükûmeti ekonomiyi canlandırmak için 7 Eylül 1946'da devalüasyon kararı almış, bu kararla 1 Dolar 280 kuruşa eşitlenmiştir. Ancak bu alınan tedbirler çare olamamıştır. Savaş sırasında ekmek, şeker, zeytinyağı ve et gibi gıda maddelerinde yaşanan sıkıntılar savaş sonrası döneme de taşınmış, ekonomik sıkıntılar ülkede sağlık sorunlarının artmasına yol açmıştır. *Cumhuriyet*, bu alanda ortaya çıkan sıkıntılara geniş olarak yer vermiş, özellikle 1946 seçimleri sonrasında DP'ye yakın olma gereğini hissederek bu konulardaki eleştirilerini arttırmıştır. *Cumhuriyet* bu yıllarda, bir yandan Karadeniz halkının yiyecek bulamayarak ot yediğini sayfalarına taşıırken, diğer yandan beslenme sorunları nedeniyle bu bölge halkının % 80'inin veremli olduğu bilgisine yer vermiştir.

Cumhuriyet, savaş sonrası dönemde iç politika konularında giderek CHP'den uzaklaşırken DP'ye yaklaşmıştır. Bu konudaki ilk adım 1945'de Yunus Nadi'nin ölümü sırasında atılmış, Celal Bayar, Nadi'nin ölümü nedeniyle gazetede yazdığı makalesinde Yunus Nadi için, "Bu rejimin temelinde rahmetlinin kocaman bir taşı vardır" ifadesini kullanmıştır. 7 Ocak 1946'da DP'nin kurulmasıyla *Cumhuriyet* ve DP arasındaki yakınlık artmış, 21 Temmuz seçimlerinden sonra ise daha gözle görünür bir noktaya ulaşmıştır. 14 Mayıs 1950'de yapılan seçimlere kadar

Cumhuriyet'te CHP iktidarları iç politik sorunlar nedeniyle sürekli eleştirilirken, ara seçimlerin yapıldığı dönemlerde DP'nin propagandasına ağırlık verilmiştir. Gazete sayfalarında, bir yandan mitinglerde DP'nin alanlara topladığı kalabalıkların sayısı verilirken, diğer yandan bu parti liderlerinin yaptığı konuşmalara ve halka verdikleri mesajlara geniş yer ayrılmıştır. *Cumhuriyet* sayfalarında bu iç politik tartışmaların yanı sıra, bazı Millî Eğitim Bakanları tarafından Köy Enstitülerinde son zamanlarda yapılan bazı uygulamalar ve halkevlerinin ihmal edilmiş olması CHP'li hükûmetlerin son yıllarda eleştirilen icraatları arasında yerini almıştır.

Cumhuriyet ve DP arasındaki yakınlık konusunda 14 Mayıs 1950 seçimleri öncesinde önemli bir adım daha atılmış, Nadir Nadi ve Ömer Rıza Doğrul bu partiden milletvekili adayı gösterilmişlerdir. Seçim öncesi propaganda döneminde DP sözcülerinin konuşmalarına sayfalarında geniş yer ayıran *Cumhuriyet*, son aylarda Şemsettin Günaltay Hükûmetinin yaptığı bazı uygulamalara şiddetli eleştiriler yöneltmiştir. Özellikle lâiklikten tavizler verildiğini düşünen *Cumhuriyet* ve yazarları din eğitiminin yeniden canlandırılması ve türbelerin yeniden açılması gibi hükûmet uygulamalarını haber başlıklarına ve yorumlarına taşımışlardır. Hükûmeti bu açılardan eleştiren *Cumhuriyet* gazetesi, işçilere grev hakkının verilmesi konusunda da Demokratların vaatlerinin peşinden giderek bu partiye destek vermiştir.

14 Mayıs 1950'de yapılan tek dereceli seçimler DP'nin zaferiyle sonuçlanmış, *Cumhuriyet*'in başyazarı ve sahibi Nadir Nadi bu partiden Muğla Milletvekili olarak Meclise girmiştir. Adnan Menderes'in Başbakanlığında kurulan yeni hükûmet, daha iktidarının ilk günlerinde *Cumhuriyet* gazetesinin ilkelerine ters düşebilecek icraatlarından ilkinin uygulamaya koymuş ve ilgili ceza hükümlerini kaldırarak ezanın Arapça okunmasının yolunu açmıştır. Nadir Nadi, yeni hükûmetin bu uygulamasına "Ezan" başlıklı makalesiyle tepki göstermiştir. Haziran ayının sonlarına doğru ise Uzak Doğu'da Kore Savaşını başlamış, Türkiye ve *Cumhuriyet* gazetesi yeni iç ve dış sorunların yaşanacağı bir döneme girmişlerdir.